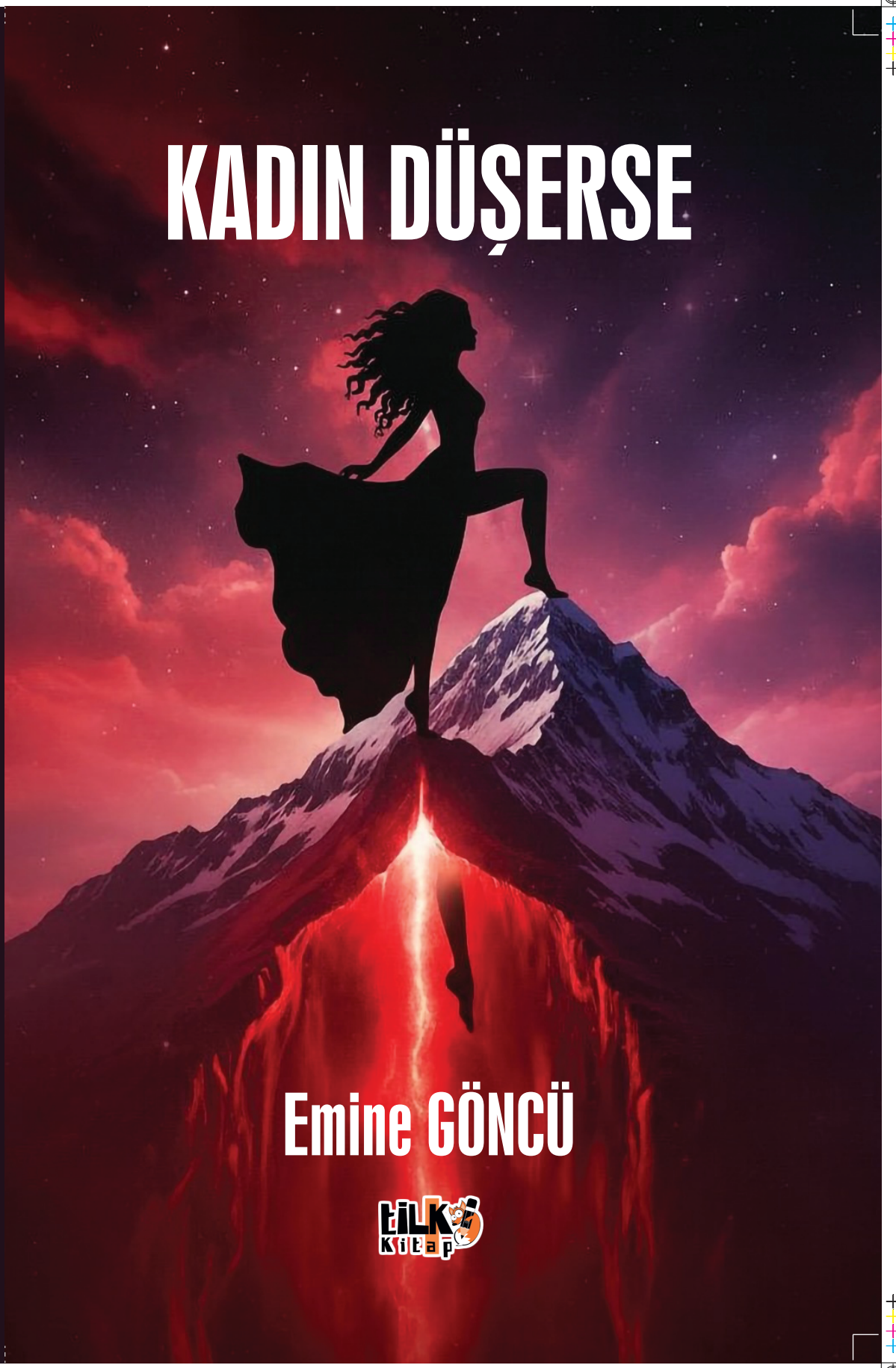
KADIN DÜŞERSE

Emine GÖNCÜ

İLK Kitap

tilki
Kitap
yayınevi

Kadın Düşerse

Tilki Kitap©
www.tilkikitap.com
tilki@matbumedya.com
0850 304 22 03
Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik
İşletme Koordinatörü: Fatih Can
Editör: Sema Çırak
Sayfa Tasarım: Baran Ekber
Kapak Tasarım: Kemal Taşçı

1.Basım, İstanbul, Kasım 2025
ISBN: 978-625-5779-30-4
Tilki Kitap Matbaa / İstanbul
Matbaa Sertifika No: 48138

Eserin tüm telif hakları yazara aittir. Yazar, bu baskı için basım-satış-dağıtım-tanıtım haklarını Tilki Kitap'a devretmiştir. Yazar, eserin kapak dahil içeriğindeki tüm materyallerin (metin, görsel öge, tablo…) yasal ve fikri sorumluluğunu kabul etmiştir. Tilki Kitap'ın kurumsal görüşü olmayabilir.

KADIN DÜŞERSE

Emine Göncü

Sadece sevgili kendime...

Sevgili çocuklarım Canan ve Doğukan Buğra ANADOL'a mirasımdır.

İÇİNDEKİLER

Yazar Hakkında....11
Teşekkür....13
Ön Söz....15
Giriş....21
Benim Feminist Hikâyem....23
Tarihte Kadın....57
Neden Feminizm....97
Feminizm Dedikleri...106
Feminist Kimdir / Kim Değildir?....124
Nasıl Feminist Olunur?....124
Anne Olmak Ya da Olmamak/Olamamak....140
Romantik Evlilik/Kutsal Aile....155
Kadına Yönelik Şiddet....201
Toplumsal Cinsiyet....249
Toplumsal Cinsiyet ve Ataerkil Sistem (Devlet-Politika)....271
Aile, Annelik, Evlilik ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi....278
Toplumsal Cinsiyet ve İş Hayatı....289
Toplumsal Cinsiyet ve Duygular / Duyguların Cinsiyeti....306
Toplumsal Cinsiyet ve Cinsellik....328
Ortaya Karışık Kadınlık Hâlleri....335

YAZAR HAKKINDA

1971 yılında Antalya'nın Elmalı ilçesinde doğan Emine GÖNCÜ ANADOL, ilk ve ortaöğretiminden sonra Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünden okul birinciliğiyle, 1992 yılında İhsan Doğramacı üstün başarı ödülü de alarak mezun olmuştur.

Aynı yıl Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nda psikolog olarak göreve başlamış, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Kadın, Çocuk ve Aile birimlerinde çalışarak 2023 yılında emekli olmuştur. Çalışma sürecinde, kadına ve çocuğa yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet ve travma alanında çok yönlü eğitimler alarak eğitimler vermiş ve ruh sağlığı danışmanlığı yapmıştır. Hâlen kadın çalışmaları yürüten STK'larda şiddet ve travma alanında gönüllü eğitim ve danışmanlık hizmeti yapmaktadır.

2023 yılında Uluslararası Yoga Eğitmenlik Eğitimi'ni tamamlamıştır. Psikoloji ve yoga bilgilerini birleştirdiği teknikle, psikosomatik temelli yoga eğitmenliğine devam etmektedir.

Ayrıca amatör dağcılık ve kaya tırmanışı yapmakta olup Türkiye'nin en yüksek zirvesi olan Ağrı Dağı (5.137 m) ve Orta Doğu'nun en yüksek dağı Demavend (5.610 m) dağlarına tırmanmıştır.

TEŞEKKÜR

Oğluma,

Benimle birlikte büyüdüğü, beni de büyüttüğü, anneliği öğrettiği ve eşitliğe inanan ve kadın-erkek rollerini yıkan bir evlat olduğu için...

Anneme,

Kızmama, üzülmeme rağmen benim ben olmamı sağlayan, elinden bu geldiği ve senaryosunda ezberletilen rolü oynamak zorunda kaldığı için, benim döngüyü kırmama izin verdiği için...

Babama,

Beni ben olarak kabul ettiği -kendi onaylamadığı düşünceler de olsa- her daim, her koşulda desteklediği ve arkamda olarak benim güven duymama ve sisteme karşı gelmeme güç verdiği için...

Eşime,

Kadın erkek eşitliğine inandığı için...

Hayatıma olumsuz olarak etki eden tüm kadınlara,

Bana nasıl bir kadın olmayacağımı öğrettikleri için...

Bana yol açan yanımda ve arkamda duran çoğunu aslında hiç tanımadığım, sadece kitapları, yaşam öyküleri, fikirleri ile beynime ve kalbime dokunan tüm canım kadınlara,

Teşekkür ediyorum...

Yazarken şiirlerine her daim hayranlık duyduğum, kendimi bulduğum, benimle aynı jenerasyondan olan sevgili Didem MADAK'ın kullandığı "bayım" kelimesinden ilham aldığım için kendisine ayrıca teşekkür ediyorum...

"Çiçekli şiirler yazmama kızıyorsunuz bayım.
Bilmiyorsunuz. Darmadağın gövdemi,
Çiçekli perdelerin arkasında saklıyorum.
Karanlıkta oturuyorum. Işıkları yakmıyorum.
Çalar saat zembereği boşalana kadar çalıyor.
Acı veren bir sevişmeyi hatırlıyorum.
Bir bıçağın gereksiz yere parlaması bu.
Yıllardır kendini bulutlarda saklayan illegal bir yağmurum.
Bir yağsam pahalıya mal olacağım.
Ben bir bodrum kat kızıyım bayım.
Yalnızlıktan başka imparator tanımaz bodrumum.
Bir süredir plastik vazolar gibi hiç kırılmıyorum.
Fakat korkuyorum. Birazdan da
Kırk üç numara ayakkabılarınızla,
Bahçede oynayan çocukların üstüne basacaksınız.
Bu iyi olmaz bayım!"

Didem Madak

ÖN SÖZ

Frida Kahlo'nun dediği gibi:

"İçimde kırk kadın, kırkı da yabancı...

Kırkı da öteki...

Şimdi ben kimim?

Nasıl yaşamalıyım?

Kimi oynuyorum, aslında kim olmak istiyorum?

Senaryomu kim yazdı, senaryoyu yırtmak mı, dönüştürmek mi istiyorum?.."

Tanışmaya kendimizden başlamak gerek. Kişi kendini tanıma becerisinden yoksun ise diğerlerinin kendisi için ön gördüğü hayatı yaşar. Bu nedenle, *"Ben kimim?"* en sağlam ve gerekli sorudur, kendi hayatımızı yaşayabilmek için...

Virgina Woolf gibi sadece yazmak istedim. Erkekler ne düşünür diye endişe etmeden, tüm dışarıdakiler ne düşünür diye düşünmeden; sadece kendi duygularımı, düşüncelerimi yazmak istedim. Bilimsel olsun, yararlı olsun, iyi, güzel olsun onaylanayım diye düşünmeden sadece ***kadın*** olarak yaşadıklarımı yazdım.

Bilimsel bir kitap değil bu. Mesleğimin bilimsel yanının alanda çalıştığım grupla ilgili bilimsel bilgilerim, kendi deneyimlerim, duygularım, düşüncelerimle karışmış otobiyografik bir yazı yazdım.

Çoğu zaman kitabıma destek olan yakınlarım dahi okumaktan sıkıldı, uzun geldi. İlk yazmaya başladığımda okutma ihtiyacı hissettim yazdıklarımı ve yakınlarıma okusana diye baskı yaptım belki de. Sonra düşündüm, onay almak istiyordum aslında. Kendime tam güvenmediğimi, daha sonra gelecek eleştirileri önceden bilmek ve kontrol altına almak istediğimi fark ettim ve dedim ki: "Bu benim duygularım, düşüncelerim, fikirlerim ve benim

yazdığım kitap. O nedenle kimseden onay almak zorunda değilim." Böylece hislerimi yazdım sadece. Yazdıklarıma katılıp katılmamak size kalmış. İki seçenek de kabulümdür ama bu benim kitabım. Belki siz de kendi kitabınızı yazarak cevap verirsiniz. Onay alma iç güdüsü tüm kadınlar için hâlâ bir yara maalesef...

Her kadını kapsamayabilir yazdıklarım çünkü kendi deneyimlerim üzerinden en iyi bildiğimden yola çıkarak anlattım. Bunları yazarken aşağıdan ya da yukarıdan bir yerden yazmadım, tam ortasından yazdım. Kadınlığımı yazdığım bu kitaba, "erkeklik" eleştirisi kabul etmiyorum. Çünkü benim kadınlık deneyimlerimi yargılayamazlar ama onlar da kendi erkekliklerini yazıp anlatabilirler.

Yazdığım düşüncelerim topluma göre ayrıksı ve tehlikeliydi. Bunları yazıya dökmek ise daha radikal ve tehlikeliydi. Sağduyulu olmamızı isteyen topluma göre, sağduyulu yazmaya çalışsaydım eril çıkara hizmet etmiş olacaktım. Suya sabuna dokunmam gerekiyordu çünkü suya sabuna dokunmadan temizlik ve sağlık olmazdı. Bu nedenle yazdıklarımdan rahatsız olanlar, "Ama şöyle olsaydı..." diyenler olacaktır. Olsun! Ben bilakis bunları birilerini rahatsız etmek için yazdım. Bunlar benim düşüncelerim, benim yaşantılarım...

Elbette farklı düşünceler, hayatlar vardır. Söylediklerim her kadının hayatını temsil etmiyor da olabilir. Evet, kabul ediyorum ama verdiğim rahatsızlıktan dolayı özür dilemeyeceğim. "Kalıcı çözümler, geçici rahatsızlıklarla mümkün!" diyen belediye gibiyim. ☺

Hâlinden memnun köle olmadım, olmayacağım! Lütfen siz de bazı şeylerden rahatsız olun ve konfor alanınızı değiştirin! Hayatınızı altüst etmek iyidir...

Burada anlattıklarım, yazdıklarım aslında hemen hemen hepimizin küçük farklılıklarla bildiği ve birçok yerde duyduğumuz şeyler, yeni şeyler değil. Ama bazen hepimizin aynı gemide olduğunu tekrar hatırlamak ve yazgımızı değiştirebilmek için bilgileri güncellemek, tekrar etmek gerekiyor diye düşündüm. Belki de bazı şeyleri birden fazla tekrar ettim. Tekrar tekrar duymak, düşünmek gerektiği için.

Psikolojik destek almak için gelen insanlar çoğunlukla çevrelerinin olumsuz tutum ve davranışlarını nasıl değiştirebilecekleri ile ilgili yardım alma beklentisi ile başvuru yaparlar. Biz de hiç kimsenin karşısındaki ya

da en yakınındaki kişiyi değiştirme gücünün olmadığını ancak hepimizin kendi tutum ve davranışlarımızı kontrol etme ve değiştirme potansiyelimizin olduğunu söyleriz.

Ben değişmeyi başarıyorsam karşıdaki de değişir. Bu nedenle kendi değişimimize odaklanmamız gerekiyor. Toplumun erkeklik tutumlarını değiştirmek için de erkeklere odaklanmak yerine kendi potansiyelimize odaklanmamız ve güçlenmemiz gerekiyor.

Biz değişince karşımızdaki de değişecektir ya da artık karşımızda olamayacaktır. Çünkü alma verme dengesi değişecektir. İlk başta direnç olacaktır ama biz, biz olmakta, hayatımıza sahip çıkmakta direndiğimiz ve birlikte olduğumuz sürece toplum da erkeklik de kadınlık da değişecektir.

Beden ve ruh sağlığımızı koruma ve hayatımızı yaşama sorumluluğu bize ait unutmayın! Beyaz atlı prens, kurtarıcı, mucize yok! Aslında tüm mucize bu sorumluluğu alma yükümlülüğümüzde gizli unutmayın. Bu sorumluluğu almayarak tüm suçu çevreye yüklemek de işe yaramayacak. Bu suçlama başta konforlu gelse de kaybolan bizim hayatımız ve kişiliğimiz olacaktır.

Kendimize ve başkalarına karşı aldığımız tavır, bu hayattaki pozisyonumuzu belirle. Bu nedenle silkinin ve ayağa kalkın sevgili kız kardeşlerim! Zaman, eylem zamanı! Aile dizilimcilerinde ve NLP şifacılarında pasif bekleme ya da geçmişe takılma zamanı değil...

Eylem olmadan hiçbir devrim gerçek olmadı, hatırlayın!

Kurtuluş, başımıza ne gelirse gelsin kendi davranış ve duygularımızın sorumluluğunu alarak nasıl tepki vereceğimize karar vermekten geçer. Yani sürekli birilerini eleştirip, kendi yaşamımız için bir şey yapma cesareti göstermiyorsak hayatımız boyunca kurban rolünde takılıp kalırız. Eğer ki bir değişim, bir devrim istiyorsak, bu döngünün kırılmasını istiyorsak ayağa kalkıp silkelenmeliyiz. Aynı şeyleri yaparak farklı sonuçlar beklemenin delilik olduğunu öğrenmeliyiz. Bu, söylemesi kolay, yapması zor bir şeydir. Çoğu zaman tek başına üstesinden gelemeyebiliriz bize yapılanlarla...

Ben de çok debelendim, aynı yerde durarak, bir şeylerin değişmesini hayal ederek... Bu yere düştüğümüz anlarda, birbirimize destek olarak, omuz vererek, gözümüzdeki çapağı temizleyip daha aydınlık görebiliriz dünyayı.

Zirveye tek başına çıkılmıyor. Bu, dağcılık kuralıdır, ekip ve teknik donanım gerekiyor, güvenlik için...

Mükemmel olmak zorunda değiliz! En azından ben kendim için, beni çok yoran ve kısıtlayan bu düşünceden kurtulmak için hâlâ çalışıyorum. Mükemmel olma kaygısı nedeni ile birçok hayalimi hiç denemeden çöpe attım. Bu kitabı yazarken de "Emine, mükemmel olmak zorunda değilsin, onaylanmak ya da en çok satanlar listesinde de olmak zorunda değilsin. Bu, sadece kendin için, kendi hayalin olan bir şeyi yapmak için..." diye dönüp dönüp telkinde bulunmak zorunda kaldım.

Başarılı ya da başarısız olmak değil aslında mesele. Yapıyor, deniyor olabilmek. Ama işte, o bilinç dışımızdaki "Bak, başaramadın, boyundan büyük işlere kalktın!" diye bizi engelleyen mesajlarla baş edebilmek çok zor.

Bir erkek, trafikte kaza ya da hata yaptığında cinsiyeti önemsizdir ama aynı şeyi kadın yaptığında en önemli şey kadın olmaktır. Haberlerde bile "kadın şoför" ifadesi özellikle yazılır... "Kadın şoför, bayan yayaya çarptı." ironisi gibi...

Bunları yazarken aslında kilerdeki kavanoz sorununu da düşünüyordum. Yani zihnim hâlâ mutfakta, her işi yapabilmeye ve düşünmeye çalışmakta... Ve bu zihni temizlemek çok zor!

Ben 2023 yılının Nisan ayında *"Kadın Düşerse"* başlığını atarak kitabımın ilk sayfalarını yazdıktan sonra hayat bana, "Düştüğün ata yeniden bin! Çünkü düşmek de zirveye dâhildir!" dedi.

Evet, kadın olarak daha çok düşüp kalkmayı öğretecekti sanırım hayat bana. 2023 yılının Temmuz ayında bu defa yüksek rakımlarda değil, sıfır rakımda, deniz kenarında düşerek kaburgamı kırdım ve zaten kopuk olan çapraz bağlarıma ek olarak yan bağlarımı da esnettim. Tabii bu defa tecrübeliydim etrafa söyleyeceklerim konusunda. Düştüğümü bilen çok az insan vardı. Biliyordum ki bir sürü yere cevap vermem, açıklama yapmam gerekecekti. Bu nedenle daha kolay atlattım, en azından zihinsel olarak.

Düştüğümde öğrendiğim en önemli şey, ağrı eşiğimin yüksek olmasının iyi bir şey olmadığıydı. Bedenimi dinlemediğimi ve ona özen göstermediğimi fark ettim. Canının yandığını fark etmek gerekiyor. Ben düştükten sonra geçen üç saat boyunca bir şeyim yok diye düşünmüştüm. Sonrasında doktora gitmeye karar vermiştim ki aslında çok şeyim varmış. Ancak, travmadan güçlenerek çıkmak, kurban kimliğine takılmadan, olanı kabul eden yükümlülükle, hayata devam etmekti esas olan.

Nasıl ki ilk düşüşüm, bu kitabı yazma fikrini bana verdiyse ikinci düşüşüm de yoga eğitmeni olmam yolunda bana güç verdi. Evet, bu kırıkla ben 2023 yılının Kasım ayında üç aylık eğitim sürecini tamamlayarak yoga öğretmeni oldum. Neden benim başıma geldi diye isyan etmek yerine, ne öğrenmem gerekiyor diye bakmaya çalıştım ve kendime olan inancımı hiç kaybetmedim. Zaman zaman dayanamayacak olduğumu hissetsem de...

Artık düşmemem gerekir diye oluşan düşme korkusunu yaşarken düşmeyi öğrendim, güçlü olmaya çalışırken güçsüzlüğü gördüm ama korkum gitti. "Düşersem kalkarım! Güçsüzlük değil bu, güçlendirici bir şey!" diyebilmeyi öğrendim.

Evet, daha görecek çok zirvelerim vardı... Kendi hayatım hakkında yeniden düşünmek ve kalıplarımı modifiye etmek için bu süreçte yazmak iyi geldi...

Kadın düşerse, kendi mağarasında, kendi bedeninden ve ruhundan güç alarak, kendi hikâyesinin, hayatının kitabını yazarak dünyaya tekrar yükselir. *Kadın çıkarsa* belki Nirvana'ya belki Everest'e kim bilir ki...

Burada değişim için hazır reçete ya da bilmem kaç adımda, kaç haftada kadınlığı bulma şifacılığı ve mucizeleri anlatmadım. Çünkü bilmiyorum bu reçeteleri ve mucizeleri... Sadece kendi hayatımdan ve mesleki olarak tanıklık ettiğim hayatlardan gördüklerimi, göremediklerimi ve yaşanmışlıklarımı, yaşanamamışlıklarımı anlatmaya çalıştım. Reçete beklemek aslında dışardan bir kurtarıcı, mucize beklemek demektir. Ama o kurtarıcı sonsuza kadar beklesek de gelmeyecek. Ancak biz kendi kurtarıcımız olduğuna inandığımızda işte mucize burada gerçekleşecek. Bu nedenle birbirimizin deneyimlerinden güç alabilmek ve yalnız olmadığımızı görebilmek için hikâyelerimizi çoğaltmaya, dillendirmeye ihtiyacımız var diye düşündüğüm için kendimi anlatmaya çalıştım.

Kitabı okurken senden istediğim, zihninin söylediklerine, yani düşüncene değil, duygularına bakman. Zihin bizi geçmişte öğrendiklerimiz nedeni ile yanıltıyor. Kadınlık sezgilerine güven...

"Kadınlar Rüyalar Ejderhalar" kitabında "Yazmaya başladıktan sonra yazı dışında bir şeyi düşünmek ölümcüldür." diyen Ursula K. Guin'in sözünden sonra sadece duygularıma, düşüncelerime odaklanmaya, diğer çevresel unsurlara enerjimi tüketmemeye ve sadece kendim için yazmaya başladım.

Ben yazarken çok hüzünlendim, çok karamsarlığa kapıldım, çok yaram tekrar kanadı ama çokça da umut taşıdım. Yazdıklarım benim hayatımda çok yere dokundu belki senin hayatına da dokunur sista...

Sevgimi katarak kendi ellerimle yazdım, okumazsanız darılırım.

Dayanışmayla kalın...

Emine Göncü

GİRİŞ

Bugün 6 Nisan 2023 ve ben kitap denememe başlıyorum.

Kitap okumayı, hikâye yazmayı severim ama birçok kitabı gördükten, okuduktan ve çıkan kitaplara baktıktan sonra "Ben neden yazmıyorum ki?" dedim.

Sonra ne yazacağım ile ilgili düşünmeye başladım. Konu bulamayınca hayalden vazgeçtim. Daha sonraları kendime dedim ki: "Ben bir kadın olarak hayata geldim ve otuz yıldan fazla kadınlarla çalıştım. Birlikte geliştik, değiştik... Birçok hikâye dinledim ve kendi hikâyemi de yaşadım... O zaman en iyi bildiğim hikâyeyi, kendi kadın olma hikâyemi yazmalıyım."

2011 yılında Avusturya'da Alp Dağlarında kayak yaparken düştüm. Daha önce vücudumda var olduğunu bile bilmediğim, sağ dizimdeki ön çapraz bağlarımın koptuğunu, tedavi sürecinin sabır istediğini, bir başkasının desteğiyle yaşamam ve uzun bir fizik tedavi sürecinden geçmem gerektiğini söylediler.

Şaşkın ve üzgündüm çünkü yatmayı sevmem, bir odada kapalı kalmayı sevmem. İşe gidemeyecektim ama yapılacak bir şey yoktu. Kabullendim...

Çevremdeki insanlar bu haberi aldıklarında çoğunluğun tepkisi normal kazaya verilen tepkilerden farklıydı. İş yerindeki arkadaşlarımın çoğu olayı bildikleri hâlde geçmiş olsun dememişlerdi. Üzülmüştüm ama çok anlam verememiştim. Yine çevremdekiler, olayın nasıl olduğunu sorduklarında kayak yaparken düştüğümü söylüyordum. "Antalya'da bulunan Saklıkent'te mi düştün?" diyorlardı. Ben de "Avusturya'da düştüğüm." dediğimde insanların yüz ifadelerinin değiştiğini fark ettim.

Fizik tedavi seanslarımın birinde hastanenin kapısında bir hemşire ile karşılaştım. O dönemde ayağımda atellerle bağlı bir aparat bulunuyordu ve koltuk değneği ile yürümeye çalışıyordum. Hemşire bana acıyarak "Çok geçmiş olsun." dedi. Teşekkür ettim. "Trafik kazası mı?" diye sordu, ben de

"Hayır düştüm." dedim. "Merdivenlerden mi düştünüz?" diye sordu, ben de "Hayır, kayak yaparken düştüm." dediğimde hemşirenin yüzündeki acıma ve yardım etme ifadesinin "oh olsun" ifadesine dönüştüğünü gördüm.

Bütün bu tepkileri anlamlandırmaya çalıştığımda kadınların nereden ve nasıl düşmesi gerektiğinin de toplum tarafından yazılı olmayan kurallara bağlandığını, kadınların düşmesi uygun olan yerlerin bile toplum tarafından belirlendiğini öğrendim.

Eğer yardım istiyorsak toplumun biz kadınlar için belirlediği yerlerden düşmemiz gerekiyordu.

Evet, kadın nerelerden düşebiliri, nerelerden düşerse makbul oluru, toplum ona destek veriri de kadın olarak öğrenmemiz gerekiyordu.

Ben toplumun kurallarını çiğneyerek düşmemem gereken bir yerden düşmüştüm. Eğer banyo, ev, merdiven vb. bir yerlerin temizliğini yaparken düşseydim ya da eşimden, babamdan veya bir erkekten şiddet görmem sonucu ayağım sakatlansaydı, toplum bana sahte bir şekilde yanımda olduğunu gösterecekti. Ben bana belirlenen yollarda düşmediğim için çevre desteğinden eksik kalacaktım elbette...

O zamanlarda karar vermiştim, sevgili toplumun bizi bizden çok düşünerek, düşeceğimiz yerleri bile bizim adımıza belirleyerek, bize güvenli alan oluşturmasına şükran etmek için **KADIN DÜŞERSE** diye bir kitap yazacaktım. İşte o hayalimin ilk kelimelerini bugün yazıyorum.

BENİM FEMİNİST HİKÂYEM

"Egemen sınıfın isteği gücü sürdürmektir ve bunun tek yolu kadınları evde tutmaktır. Kadın depolitize olursa erkeği de depolitize eder. Çünkü kadınların özgürleşmesi daima toplumsal özgürleşme ile ilişkilidir."

Simone de Beauvoir

Bana sık sık soruyorlar, "Neden feminizm sizin için bu kadar önemli?" diye. Çünkü bu dünyaya eğer seçme tercihiniz olmadan, kadın olarak gelmişseniz feminizm dışında başka bir şansımız yok gibi geliyor. Bu arada cinsiyetimi seçme şansım olsaydı bin defa da olsa bu dünyaya kadın olarak gelmeyi hiç tereddüt etmeden seçerdim.

Ben de kendi kendime sordum, "Feminizmle nasıl tanıştım, beni bu yola ne taşıdı?" diye. Tabii ki psikolog olduğum için çocukluğuma inmem gerekiyordu. İnince çıkabilmek zor olsa da kendi kişiliğimi benimsemeye, duygularımı, davranışlarımı içimden geldiği gibi ifade ettiğim zamanlarda çevremden "Sen kızsın..." uyarılarını almaya başladığımda bu hikâyede bir terslik olduğunu hissetmeye başlamıştım. Kendi kendime sordum, kız olmak ne demek, erkek olmak ne demek diye. Neden aynı dünyada, aynı okulda, aynı mahallede, aynı evde, aynı ailede farklı kurallara sahiptik? Mantıklı bir cevap bulamıyordum. Tepki olarak çevreme niye böyle yapmak, olmak zorundayız diye sormaya cesaret ettiğim zamanlarda da kimse mantıklı bir cevap veremiyordu. En mantıklı cevap (ki kendileri de bu konuda düşünmedikleri ve ilahi kural olarak kabul ettikleri için olsa gerek ya da hayatı daha da zorlamamak, uyumlu olarak rahat yaşayabilmek için belki de) sadece "Sen kızsın işte, kabul et!" oluyordu.

Kendimi ifade edemediğim ve davranışlarımın, duygularımın

engellenmesi nedeni ile mutsuz olmaya başlamıştım. Mutlu olmak, kabul görmek, sevilebilmek için bu kız kurallarına uyum sağlamaya başlamıştım. Çünkü bu kadar insan yanılıyor olamazdı ve kendimi sorgulamayı, neden diye sormayı bırakmıştım bir süre sonra. Ama uyum sağladıkça da mutsuz oluyordum. Çocuk neşemi kaybettiğimi, oyunlardan bile zevk alamadığımı hatırlıyorum. Çünkü oyunlar bile, kızlar için farklı, erkekler için farklıydı.

Mutlu olduğunuzda kahkaha atamamak, bırakın kahkaha atmayı gülememek ne demek bilir misiniz bayım? Bilemezsiniz tabii ki çünkü yaşamın kurallarını erkekliğe göre belirlemiştiniz. Hatta bilim bile keşiflerini, insanlık için çalışmalarını, pardon insanoğlu için çalışmalarını, erkeklere göre yapmıştı. Bize de sadece bu kurallara itaat etmek kalıyordu. Bedenimizden, duygularımızdan, düşüncelerimizden, hayallerimizden vazgeçmek pahasına kadın olmanın dayanılmaz ağırlığı üzerimize çökmüştü.

Okul çağlarım, bu ağırlığın altında kalmıştı maalesef. Kurallara daha çok uyarak hatta en çok ben uyarak, en başarılı öğrenci ben olarak, hayata devam ediyordum. Örnek gösteriliyordum, uyumlu, sessiz, başarılı diye ama ben umutsuzdum.

Eğer ararsanız ışığı bulursunuz derler ya... İlkokul beşinci sınıftaki sevgili öğretmenim -Allah rahmet eylesin, ışıklar içinde uyusun- Semiha Atalay, bana ilk ışık olarak gelmişti. Evet, beni anlayabilirdi ve ben ona hayran olmuştum. Her gün fönlü olan boyalı saçlarına, ojeli bakımlı tırnaklarına, sivri topuklu ayakkabıları ile okulun koridorlarındaki, dik ve ses çıkaran yürüyüşüne. Ben de onun gibi olabilirdim. Neden olmasındı ki? Öğretmenimle ilgili geriye dönüp baktığımda toplum kurallarına uymayarak, iki kız kardeş evlenmeden, küçük bir çevrede yaşamlarına devam etmişlerdi ve saygı da duyuyordu insanlar onlara. Evet, eğer bu kuralları ben yeniden yazmak istiyorsam, güçlü olmam gerekiyordu. Güçlü olabilmek için de okumam ve bir işimin olması gerekiyordu. Aslında tek yol feminizmmiş ama ben o zamanlar bu kelimenin varlığından bile habersizdim maalesef. Tek yol okumaktı benim için artık.

Lise hayatımda da bana yol açan, rol model olan ve bana farklı bakış açılarının da olduğunu öğreten, kadın kimliğimi benimseme ve kadınlığı sevmemi sağlayan Emine Ergül ve Ayşe Hazinedaroğlu adlı öğretmenlerime de teşekkür etmeden geçemem tabii ki. Her neredeler ise ışık olmaya devam ettiklerini düşünüyorum.

Ben okumak istiyordum ama ailem ve benim bulunduğum ilçe, genellikle kız çocuklarının sadece lise eğitimi alıp eğitimli bir ev kadını olmaları dışında çok desteklemiyordu. Üniversite, iş yaşamı kadın için boş yere bir yüktü. Evleneceğimiz kişi nasıl olsa bize bakmak zorundaydı. Biz de ona ve çocuklara eğitimli bir eş ve anne olarak hizmet etmek durumundaydık. Yani toplum yine bizim adımıza kuralları belirlemişti. Öyle üniversite okumak ve çalışmak falan gerekli değildi. Aslında sevgili toplum yine beni benden çok düşünüyordu. Okuyacağım diye kafa patlatmaya, çalışarak para kazanacağım diye kendimi yormama gerek yoktu. Üstelik çalışınca hem koca, hem çocuğum (ki bunların olmayacağı düşünülemez bile) zorda kalacaktı. İyi eş, iyi anne olamayacaktım ve çok yorulacaktım. Yani her şey sadece beni sevdikleri için, benim yorulmamam rahat yaşamam için önceden belirlenmişti, nankörlük edemezdim.

Okulda başarılı bir öğrenciydim bu yüzden babam özellikle okumam için beni destekliyordu. Üniversite sınavına girerken insanlar, çocuklarına okunmuş pirinçler yutturup, sular içiriyordu ama benim annem inşallah kazanamaz diye dua ediyordu. Eh, ilahi adalet bu duayı kabul etmemişti ve ben üniversite sınavını kazanmıştım. Tabii iş bitmemişti henüz. Tercih yaparken yine toplumun kadınlar için en iyisini belirlediği mesleklere çarpmıştım. Madem ki okumakta ve çalışmakta ısrar etmiştim, en azından yarı zamanlı bir meslek olan yani hem para kazanacağım hem de müstakbel eşime ve çocuğuma zaman ayırabileceğim öğretmenlik mesleğini tercih etmem gerekiyordu. Ama ben lise yıllarımda kesinlikle öğretmen olmayacağıma karar vermiştim. Bunun nedeni feminizm falan değildi, sadece sezgisel olarak öğretmenliğin bana uygun olmadığını düşünmüştüm ve öğretmenler odasına kapanmayı istememiştim.

Benim isteğim avukat olmaktı. Dünyada kadınlara, bana sağlanmayan adaleti sağlayabilmek hayaliyle. Aslında çok fazla meslek de bilmiyordum. Doktorluk, avukatlık, öğretmenlik... Tercih yaparken tabii ki uzak şehirleri yazamazdım bir kız çocuğu olarak. İlk tercihlerime büyük şehirlerin hukuk fakültelerini yazmıştım. Küçük ve uzak şehirleri korkak olduğum için yazamamıştım. Tercih döneminde bir öğretmenimin "Sen neden psikoloji yazmıyorsun?" diyerek beni yönlendirmesi ve benim de öğretmenime saygımdan dolayı son tercih olarak zaten sözel alanda yazacak başka seçenek de olmayışından ve Hacettepe Üniversitesinin ismi havalı geldiği için Hacettepe Psikoloji Bölümünü

yazmıştım. Aslında öğretmenliği aileme yazdım deyip hiç yazmamakla büyük bir cesaret sergilediğimi de itiraf etmeliyim.

O zamanlarda üniversite sonuçları için ÖSYM özel gazete çıkartırdı ve ÖSYM numarasına göre kazandığımız bölümü o gazeteden öğrenirdik. 1988 yılında tercihlerin açıklandığı sabah, ben yataktan kalkamamıştım, yüzleşmekten korktuğum için. Sonra evin kırmızı renkli ve tabii ki ahizeli telefonu çaldı. Telefonu açtım, ağabeyim benim adıma gazete almış ve sonucuma bakmıştı. "Sen Hacettepeden nereyi yazdın?" dedi çünkü kimse bu bölümü yazdığımı bilmiyordu. Ben bile unutmuştum, sonuçta kibarlıktan yazdığım bir tercihti.

Telefonu elimden bırakıp ağlamaya başladığımı hatırlıyorum. Psikoloji de neydi? Ben avukat olacaktım! Hayallerim yıkılmıştı, çok üzülmüştüm. O gün kimseye cevap verecek hâlim yoktu. Çevremdekiler benim bu hâlimi görünce sınavı kazanamadığımı düşünerek beni zaten üniversite okumamın gerekli olmadığı yönündeki söylemlerle teselli etmeye çalışıyordu. Psikoloji Bölümünü kazandığımı söylediğimde de o zamanlar tabii ki kimse bu bölümü bilmiyordu benim çevremde. Ben bile bilmiyordum ki bu bölümden sonra ne olacağımı, bu bölümün ne işe yarayacağını. Anlatmak zorunda kalmıştım çevreme.

Annem bile anlamamıştı ki! Öğretmen mi? Hayır. Doktor mu? Hayır. Peki ne? Bu psikoloji işi de neydi, kadınlar için uygun muydu?..

Allah'tan uygun olduğu kanaatine varmışlardı da ben de rahatlamıştım.

Eeee, şimdi ne olacaktı benim hayallerim?

Hayal kırıklığı ile Psikoloji Bölümüne kayıt olmuştum. Buna mecburdum çünkü yaşadığım ilçenin kurallarından bu şekilde çıkabilecektim. Eğer burada yaşamaya devam edersem bir yıla kalmaz ailemin ve sevgili çevremin benim adıma karar verdiği, en fazla iki üç defa hayır cevabı verme hakkımın olduğu evlilik müessesesi ile tanışmak zorunda kalacaktım. Şimdi en azından dört yıl kimse bana bu seçeneği dayatamayacaktı. Ben de zaten o kadar radikal bir karar almıştım ki kesinlikle yetiştiğim çevreden biriyle evlenmeyecektim, sanki özerkliğimi ilan etmiştim. Şimdi düşünüyorum da evlenmeme gibi bir seçeneğin olduğu aklımın ucundan bile geçmemişti ne yazık ki. Güya kuralları bozacaktım ama toplumsal cinsiyet işte, beni de normalin bu olduğuna ikna etmişti ben farkında olmadan.

Gerçekten küçükken bize öğretilen, dayatılan kuralların çoğunu sorgulamadan, doğalmış gibi kabul edip kişiliğimizin bir parçası hâline

getiriyoruz. Mesela ben, küçük bir ilçede büyüdüm. Sadece bir ana caddesi vardı ve bu cadde üzerinde kahvehaneler, dükkânlar ve bu iş yerlerinin önünde kaldırımlara sandalye atmış erkekler oturduğundan o caddeden iki defa geçemezdik. Önümüze bakmamız, kafamızı kaldırmamamız gerekirdi. Niye olduğunu o zamanlar bilmiyordum bu kuralın, sadece verilen komutu alıp uyguluyordum. Hep başımı eğip, ayaklarıma bakarak yürüyordum. Sonra anladım ki kaldırımları işgal eden sevgili erkeklerin dikkatini çekmemek ve onların aklına kötü düşünceler getirmemek ve toplumun ahlakını korumak içinmiş. Zaten o ikircikli toplumsal ahlak olmasa ne yapardık biz! Hepimiz helak olurduk.

Bu önüme bakma davranışı, karşıdakine bakmama durumu, o kadar beynime işlemişti ki ben hâlen yürürken ayaklarıma bakarım, karşımdan gelenleri görmem. Tanıdığım birçok insan bana, "Geçen gün yolda beni görmedin." diye açıkça ifade ettiğinde ya da açıkça ifade etme cesareti olmayanların, "Emine bizi tanımadan geçti, selam bile vermedi." sitemlerini duyduktan sonra onlara, "Gerçekten görmedim." diyerek yaptığım savunmanın inanılır olmadığını fark ettiğimde bu davranışımı anlamlandırabilmiştim. Evet, şimdi başım dik yürümek için uğraşıyorum.

İşte, evlenme dışında bir seçeneğim olmadığını bile hayal edemeyişim gibi, bilinçaltımıza cinsiyetçi kodlar, doğanın kuralı, yaratılış özelliklerimiz şeklinde ataerkil yazılımcılar tarafından yazılıyordu ve biz de farkına bile varmadan oynuyorduk bu oyunu, hayatlarımızdan vazgeçme pahasına. Toplumsal cinsiyet körlüğü denilen böyle bir şeydi sanırım.

Ailemize sorsak kurallar hep bizim iyiliğimiz içindi. Aslında onların da belki biz kadınlara ayrımcılık, haksızlık yapmak gibi bir niyetleri yoktu çünkü onların da bilinç dışı kodları ataerkil sistem tarafından yazılmıştı ve toplumsal huzurun, güvenin temeli olarak da son derece rasyonel hâle getirilerek bilinçlerine işlemeye başlamıştı. Amaçları sadece kız çocuklarını çok sevdikleri için ve kızlar kırılgan, narin, duygusal oldukları için sevgili toplum tarafından zarar görmesin diye korunmaktı. Biz kızlar da buna inandırılmıştık. Bir döngü bu şekilde doğanın kuralı olarak erkeklere hizmet etmeye devam edecekti.

Kız aklımla bazı şeylerin doğru olmadığını, haksızlık olduğunu, geçerli bir nedenin olmadığını düşünüyordum ama sadece düşünebiliyordum. Bunları sorgulamak, sesli olarak söylemek çok zordu ve benim buna cesaretim yoktu.

Aslında erken çocukluk döneminde çok cesur olduğumu, inatçı olduğumu hatırlıyordum. Annem de beni böyle tarif ederdi: Yapılmaması gereken bir şeyi yaptığımızda, söz dinlemeyip ısrar ettiğimizde, annem ağabeyimi ve beni döverim seni diye tehdit ettiğinde ağabeyimin sesini keserek geri çekildiğini, benim ise o terliği, çimdiği yesem de daha fazla bağırmaya devam ettiğimi anlatırdı.

Babamla kahveye gidip orada oralet içmek de benim için çok keyifliydi ama ne zaman artık "Sen büyüdün, sen kızsın ve kız gibi davranman gerekiyor..." demeye başladılar ben onlarla baş edemediğim için, içime kapandım. Çok konuşan bir çocukken "Sen kızsın..." dediler ve ben itaat ederek sustum. Ta ki işe başlayıncaya kadar. Âdeta sesim içime yönelmişti. İnsanlarla konuşurken bile hâlâ çok hafif ses düzeyinde konuşurum, karşıdakiler beni duymakta zorlanır. Neden böyle olmuştum ki?

Kız olma kurallarını, sanki herkes kabul etmişti, herkes senaryoda verilen rollerini içtenlikle oynuyordu, yanlışlık yoktu. Birkaç kez sorgulamaya çalıştığımda ise "sen kızsın" klişesinin yanında özellikle annem tarafından (bunun neden annelerin görevi olduğuna döneceğim ilerdeki bölümlerde) "Eski köye yeni adet getirme, kendini düşünmüyorsan, bizi düşün, el âlem ne der, baban kızar, kes sesini..." diyen duvarlara çarpmıştım, duvarları yıkmaya gücüm yoktu. Mecburen problemin benden kaynaklandığını düşünerek ya da kabul etmek zorunda kalarak, sistem içerisinde var olabilmek için sesimi kesmeyi, konuşmayarak, verilen tüm görevleri en iyi şekilde yapmaya çalışarak onaylanmayı öğrenmiştim. Diğerleri gibi dantel, çeyiz, ev işi yapmak yerine kitaplara yönelmiştim. Sessiz köşemde sürekli kitap okurdum, okulda en başarılı ve uyumlu öğrenciler arasındaydım. Tüm büyüklerin kurallarına da uyuyordum ama yine makbul kız olamamıştım sanki. Annem, "Evlendiğinde kitapları soracaklar sana, kitapları yersiniz." diye sitem ediyordu. Sessiz kalmak, oyunbozan olmamak da işe yaramıyordu.

Hâlâ inatçı, söz dinlemeyen olarak suçlanabiliyordum. Şimdi anlıyorum ki ben toplumu, çevreme sessiz kalarak, beden dilimle protesto ediyordum. O nedenle hâlâ oyunbozan olmamdan korkuyorlardı. Temel kız becerilerini yapmadığım için beceriksizlikle küçümseniyordum. İnat ettim, en iyi danteli, dikişi ben yapacaktım ve yaptım da. İleride olacak evimin, dikiş makinası, çamaşır makinası ve yuvarlak masa örtüleri için binbir emekle dantel ördüm, elbise dikebiliyordum, kanaviçe işleyebiliyordum. Yani hem kitap okuyup hem

çeyiz yapabiliyordum. Ama mutfak, yemek işinde sınıfta kalmıştım. Ancak emekli olunca bu işi de çözdüm, "Herkes benim kahvaltı masamın ve helvamın tadını bilir, görüntüsünü de." diye düşünüyorum. Artık benim kadınlığımla ilgili çevrenin çok söyleyecek sözü kalmamıştı. İnatçı olmam dışında.

Evet, cinsiyetçi duvarlara çarparak büyümüştüm. Bu duvarları yıkacak gücüm yoktu, cesaretim de yoktu. Korkarak içime kapanmıştım. Ama sessiz protesto ile o duvarlardan kapı açmayı, pencere açmayı ve başka dünyalar olduğunu görmeyi, keşfetmeyi başarmıştım. Kendi kapılarımı, pencerelerimi, kitaplarımla, dantellerimle, renklerimle, inatçı, oyunbozanlığımla inşa etmiştim. Bütün bu zorluklara rağmen kadın olmaktan dolayı hiç hayıflanmamıştım. Kadınlığımı seviyordum, sadece bana dayatılan kadınlığı istemiyordum.

Kız çocuk iseniz, anne babanız size saygı gösterse; seçimlerinize, düşüncelerinize, davranışlarınıza, kıyafetlerinize müdahale etmese dahi hayat kolay değildi. Çünkü kız iseniz sadece aileniz sizden sorumlu değildi; akrabalarınız, mahalleniz, okulunuz, öğretmenleriniz, şehriniz ve ülkeniz de sizden sorumluydu: sizi çevrenin zararlarından korumak, kollamak ve muhafazalı bir sandık içerisinde evleneceğiniz güne kadar sizi ve toplumun namusunu saklamaktan... Yani el âlem ve çevre baskısını doğuştan öğreniriz. Evet ailemizi, cinsiyetimizi, çevremizi, dinimizi, ülkemizi seçme şansımız yoktur. Zaten seçim falan bunların üzerinde düşünmemize de gerek yoktur. Toplum her şeyi bizim için düşünmüştür. Yani coğrafya bizler için daha da kaderdir. Bu kader ile mücadele etmek ise çok yorucudur. Kapının birini araladığınızda başka bir kapı gelir önümüze. Benim hayat deneyimimde çeyrek asırdır, ben bu kapıları açmaya çalışıyorum ve tükenmedi kapılar, duvarlar. Bazı kapıların önünde mücadele etmekten yoruldum, çalıyı dolanarak geçmeye çalıştım. Bazı kapıları tekmeleyerek, yumruklayarak kırıp geçtim bazı kapıları ise benden önce aynı yoldan geçen caaanım kadınlar, benim için açık bırakmıştı. Şimdi de ben, benden sonra bu yolda yürüyecek caaanım kadınlara kapıları aralamak, duvarlarda pencere açmak için çalışıyorum. Bazı kapıların altında kapıyı açmak için bırakılan anahtarları tekrar yerine yerleştiriyorum. Yani birbirimize yol açmamız gerekiyor. Çünkü:

"Kurtuluş yok. Ya tek başına ya hep beraber ya da hiçbirimiz..."

Bertolt Brecht

Bir tarafta beni destekleyen babam varken diğer tarafta beni babamdan daha çok düşünerek babamı etkilemeye çalışan bir kız çocuğunun nasıl eğitilmesi gerektiğini öğreten toplumcular da vardı. Neyse ki biz bu mücadeleyi kazandık. Ancak bu her zaman böyle olmuyor maalesef. Bu nedenle özellikle orta ve alt muhafazakâr kesimdeki kız çocuklarıyla ve kadınlarla ilgili haddiniz olmadığı hâlde düşüncesizlikle ve gereksizce kurduğunuz cümleler, onların hayatını etkileyebilir. Yani sizin ahlak adına kurduğunuz sözde hayırlı ve masum cümleler, bir kız çocuğunun okuma hakkını veya bir kadının çalışma hakkını elinden alabilir ya da istemediği bir hayatı yaşamaya mahkûm olmasına neden olabilir. Zaten bu kesimde kadın olmak çok daha zorken lütfen sadece kendi hayatlarınıza bakın. Belki o hayatı siz de istemediğinizi görebilirsiniz.

Benim hikâyeme devam edelim... Üniversiteyi kazanmıştım, hayalimdeki bölüm olmasa da adalet için mücadele edecek bir mesleğim olamayacak olsa da... O zamanlar öyle düşünüyordum, tabii ki küçük aklım ve kalbimle.

Yıl 1988. Kayıt zamanı geldi ve babamla okula kayıt olmak için Ankara'ya gittim. O zamanlar e-kayıt falan yok canlarım. Otobüsle gidiyorsunuz, sıra bekliyorsunuz, belgelerinizi öğrenci işlerine veriyorsunuz ve kaydınız yapılıyor. Kayıt olmuştum ama nerede kalacaktım? KYK yurdu çıkmamıştı. Erkek olsam sorun değildi bu durum. Üç dört kişi birleşip, bir ev tutup okula devam edebilirdik ama kız olunca tek başına da olsa, üç kız da olsa bu mümkün değildi. Ya başımıza, kız başına yaşarken bir şey gelirse? Zaten kız başına ailemden ayrı başka bir şehirde, okula gitmek dahi yeterince risk taşırken. Ama babam da mücadeleci bir adamdı ve kızı üniversiteyi kazanmıştı. Araya torpil falan bularak okulun ilk haftası üniversite yurdunda yedek listeden bir odaya girmemi sağlamıştı. Evet, okul kaydı tamamdı, yurt kaydı da tamamdı. Babam elime bir miktar para vererek, beni yurdun kapısında bırakıp eve dönmüştü. Eee, ne olacaktı şimdi? Ben hiç kendi alışverişimi yapmamıştım ki babam bizim adımıza yapardı. Okul kantininden aldığım simit dışında paraya ihtiyacım olmamıştı. Nasıl kullanılırdı ki para? Hâlbuki üniversitede tek başıma, bana dar gelen çevreden kurtularak yaşayacağım diye ne kadar da heyecanlıydım.

Şimdi tek başınaydım, ne yapıp yapmayacağımı karar verebilirdim. Bir sokaktan iki defa, başımı yukarı kaldırarak geçebilirdim ama içimi sevinç yerine bir belirsizlik korkusu almıştı. Güvenlik duvarlarım yoktu. Korumasız

hissettim ve korktum. Korunmaya alışmıştım. Kurbağanın sıcak suya alışması gibi, sudan çıkmış balık gibiydim şimdi de...

Evet, kadınlar için çok tanıdık bir duygu bu kuralsız, korumasız, özgür kalmanın dayanılmaz ağırlığı. Çünkü yıllarca bu duygu ve düşüncelerle korkutularak büyütülmüştüm, her ne kadar bu duruma isyan etmiş olsam da.

Evet Emine, artık tek başınasın. Hayatının sorumluluğuna al bakalım, altında ezilmeden. O kadar sorumluluk sahibiydim ki en iyisini yapmaya o kadar programlanmıştım ki duvarları yıkmak için, kapıları açabilmek için en iyisi, en başarılısı olmak zorunda hissediyordum kendimi. Babam bana güvenmişti, annemin kaygılarını haklı çıkarmamam gerekiyordu. En önemlisi ailemdeki okumak, hayatına sahip çıkmak, kendi kurallarını yazmak isteyen, küçük diğer kadınlara da örnek olmam gerekiyordu. Benim yapacağım hataların bedelini onlar ödeyebilirdi. Yol açmam gerekiyordu benim onlara.

Hep hayalini kurmama rağmen özgürlük ve kendi kararını verebilmek çok zordu, çok riskliydi. Bu, orman içerisinde sonu belli olmayan, çalılıklarla dolu bir yolda yürümek gibi bir şeydi. Belirsizlik vardı, bilinmeyen de yabancıydı. Bize bilinmeyen yollardan gitmemiz, yabancılardan uzak durmamız söylenirdi yoksa güvenliğimiz (pardon toplumun güvenliği) tehlikeye girerdi ve çevremiz de bu duruma çok üzülürdü. Kırmızı başlıklı kızın annesinin sözünü dinlemeyerek ormanda bilinmeyen yollara, sapması sonucu başına gelenleri biliyorduk. Kurt bizi kapabilirdi, kandırabilirdi. Saçımız uzun, aklımız kısa olduğundan ve duygusal varlıklar olduğumuzdan kolay manipüle edilip kandırılma olasılığımız yüksekti. Zavallı söz dinlemeyen Kırmızı Başlıklı Kız şanslıydı yine. Büyükannesi ile bir kurdu ayırt edemeyecek kapasitede olması ve kendini kurtaracak gücü olmadığından yardımına bir avcı, yani erkek yetişmişti de kurtlara yem olmaktan kurtulmuştu.

Aslında tüm bunlar bilinçlidir. Patriarkal düzen tarafından kadınları kontrol etmek için üretilen sözde güvenlik tedbirleriydi. Yani hem bizi görünmez zincirlere bağlıyorlardı hem bunun için kendilerine teşekkür etmemizi sağlıyorlardı hem de kendimizin bile fark etmediği bu zincirlerden dolayı yolumuzu belirleyemediğimizden bizi suçluyorlardı. Yani tek taşla birçok kuş vuruluyordu.

O yüzdendir ki biz kadınlar için özgürlük korkutucudur. Özgürlük için mücadele gerekir, tekrar tekrar duvarlara çarpıp dönmek gerekir ve biz

özgürlüğümüz pahasına, bize dayatılan sözde bilindik ve güvenli bir dünyayı tercih ederiz çoğu zaman ya da etmek zorunda bırakılırız. Ormanda tek başına yürümek zor ve ürkütücüdür. En iyisi, güvenli evimize dönmemizdir. Sonra da biz bile bu seçimi kendimiz yaptığımıza inanırız, inandırılırız ya da bilişsel çelişki ile yaşamak zor olduğu için özgürlüğü bilinç dışımıza gönderip rahatlarız.

Yine sessiz ve sözde uyumlu görünen bir protesto (ki bu durumu tanımlamam çok sonra oldu) ile her şeyin en iyisini yapmak için çabalıyordum. Kendime güvenim azdı ve yabancılara karşı hep uyarıldım. "Çok dikkatli ol, kandırmasınlar aman kötü yola düşme..." talimatları beynimin içinde şimşek gibi çaktığından çevremdekilerle iletişim kurmakta zorlanıyordum. Okulum Beytepe Kampüsünde olduğundan (Yani o zamanlar Ankara'nın sınırındaydı.) Ankara'ya merkez kampüse gitmeye korkuyordum çünkü kaybolabilirdim. Şimdi çok komik ve saçma gelse de ilk dönemim bu korkuyla geçmişti.

Üniversiteye benden daha iyi okullardan gelen insanlar vardı. Onlar kadar başarılı olamamak beni endişelendiriyordu. Vize sonuçlarından sonra kendime güvenmeye başlamıştım çünkü matematik dersinden en yüksek notu ben almıştım. Tüm sınıf birden bana bakmıştı. Gururlanmıştım ama utanmıştım da çünkü benim kendimle gurur duyabilmem zordu. Öz güvenim buna yetmiyordu. Aslında öyle çok ders çalışan, hırslı biri değildim ama okulu "İhsan Doğramacı Üstün Başarı Ödülü" alarak birincilikle bitirmiştim. Düzenli derse girmek, hocaların anlattıklarını not almak, o notları temize çekmek ve sınav günü de o notlara bakmaktı çalışma sistemim. İtiraf edeyim, inek öğrenci değildim ama çok güzel not tutardım ve sınıf arkadaşlarım benim defterlerimdeki notlardan fotokopi çektirmek için sıraya girerdi. Hatta o kadar ki üst sınıfta olup alttan ders alanlar bile... Bu sayede üniversiteden sonra aynı evi paylaştığım ve paylaşmaya devam ettiğim okul arkadaşım ile tanışmıştım.

Evet, kendime güveniyordum artık. Hukuk okuyamamıştım ki iyi ki okumamışım çünkü benim hayat anlayışıma ve kişiliğime uygun bir meslek olmadığını anlamıştım. "Eğer okusaydım avukatlık yapsam da hâkim ya da savcı olsam da ülkenin bu hukuk düzeninde barınmam mümkün değildi." diye düşünüyorum. Sanırım başım derde girer ve meslekten ya ben istifa ederdim ya da beni atarlardı.

İkinci sınıftaydım sanırım, kampüste dershaneden bir arkadaşım ile karşılaşmıştım. Matematik bölümünde okuyormuş, çok üzgündü, ağlıyordu. Ne olduğunu sorduğumda "Başörtüm nedeniyle hoca dersten çıkardı ve başörtümü çıkarmaz isem bir daha derse almayacağını söyledi." dedi. Çok şaşırmıştım ve üzülmüştüm, onu nasıl teselli edeceğimi bilememiştim. Ortada bir haksızlık vardı ama ne yapabilirdim bilmiyordum. Sadece yanında olduğumu ve mücadele etmesine destek olacağımı söyledim. Daha sonra kendi sınıfımda da başörtüsü takan arkadaşlarım benzer problemler yaşamıştı. Sevgili yetkisiz yetkililer, başörtüsünü siyasi bir simge olarak kabul etmiş -ki olabilir- okula, eğitime, ülkeye zarar vereceğini söylüyorlardı. Diyelim ki siyasal simge ve bu kadınlar başkalarının zoruyla başlarını örtüyorlar, ileride başı açık olan biz kadınlar için de tehlike arz ediyorlar. İlginç olan şu ki yine olay biz kadınların başına patlamış oluyor. Aynı zihniyete, inanca sahip ve başı açık kadınlara baskı yapacak -ki daha aleni ve sert bir baskı yapma olasılıkları yüksek olan- erkek öğrenciler, ellerini kollarını sağlayarak öğrenimlerine devam ediyorlarken neden kadın öğrencilerin eğitim hakkı ellerinden alınıyordu. Daha da kötüsü, kendileri gibi inanmayan ve kendi istedikleri sözde ahlak ölçüsünde giyinmeyen biz kadınlara sözlü ve fiziksel baskı uygulamalarına, eğitime, ülkeye, adalete zarar vermelerine rağmen bu erkekler ülke gündemine, siyasetine hiç gelmiyordu.

İşte, üniversiteye gelsek de özgür olamıyorduk. Toplum biz kadınlara olan ilgisini her yerde göstermeye devam ediyordu.

Sevgili solcu erkek arkadaşlarım da bu kadınlarla uğraşıyordu. Bu kadınların tehlikeli olduğunu savunuyorlardı zira cumhuriyet rejimi tehlikeye girebilirdi. Ama aynı zihniyetteki erkeklere yönelik aynı direnci göstermiyorlardı. Gizli bir erkek dayanışması olduğunu sonradan öğrenecektim. Çünkü kadın bedenleri üzerinden politika üretmek, siyaset yapmak, sağ ve sol siyaset için daha kolaydı ve biz kadınlar her iki zihniyetteki erkekler için toplum açısından tehlikeliydik. Bir taraf bizi açmaya çalışırken diğer taraf kapatmaya çalışıyordu. Aslında sonradan anladım ki erkekler kadınlardan korkuyordu.

O zamanlar şöyle kurallar vardı: Sol görüşteyseniz başınız kapalı olamaz ve bu kadınları destekleyemezsiniz; namaz kılamaz, oruç tutamazsınız... Eşitlik ve adalet üzerine kurulan siyasi bir görüş, kadınlara yapılan bu ayrımcılığı nasıl göremez? Bu nedenle onlara daha çok kızıyordum. Çünkü

sağ görüşün temeli zaten muhafazakârlık üzerine kurulmuştur. Gerçi onlar da neyi muhafaza edeceklerini bilmiyorlar kapitalizm sayesinde ama...

Evet, artık çocukluğumda fark etmeye başladığım bu ayrımcılık sadece benim doğduğum çevreye yönelik ya da siyasi görüşe yönelik değilmiş. En ilerici üniversite olan Hacettepe Üniversitesinde de varmış.

Ben eşitsizlik kavramı ile tanışmıştım ama hâlâ feminizm kavramı ile tanışamamıştım. Dört yıl okuduğum Psikoloji Bölümünde ve aldığım felsefe ve sosyoloji eğitimleri de dâhil feminizm konuşulmuyordu.

Bu eşitsizlik konusunu sadece ben mi dert ediyordum ki ya da sadece benim gibi bazı kadınlara mı uygulanıyordu bu eşitsizlik? Sevgili Erdal Atabek'in o dönemler çok meşhur olan *Kışkırtılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık* kitabını okuyunca çok mutlu olmuştum. Benim gibi düşünenler de vardı ve bu bir erkekti.

O zamanlar her istediğimiz kitaba öyle kolayca ulaşamıyorduk. Yabancı dilde kitaplar vardı ama dil bilmediğim için okumam mümkün değildi. Sevgili Google teyze pardon amca da yoktu öyle her şeyi sorup cevap alabileceğimiz. Daha sonra Kurban Özuğurlu'nun *Evlilik Raporu* adlı kitabını okumuştum ve cinsel kimliğimle ile barışmaya başlamıştım. O zamanlar maalesef akademi, feminizm üzerine kafa yormuyordu Türkiye'de. Çünkü daha öncelikli işleri vardı toplum için. Onlara da kızmamak gerekiyor. Bilim insanının, bilim adamı yani kısacası insanın adam sayıldığı bir bilim dünyası için bu durum son derece normaldi. Daha sonra yine Erdal Atabek'in *Kuşatılmış Gençlik* ve *Kırmızı Işıkta Yürümek* kitapları tüm yaşadığım duyguları daha anlamlı kılmaya başlamıştı. Evet, yalnız değildim. Benim gibi düşünenler vardı. Bu duygu gerçekten çok önemli insan için, yalnız olmamak ve kendisi gibi düşünenlerin olması... Kendimi Kafka'nın dönüşüm kitabındaki Gregor Samsa'nın böcek olarak uyandığındaki durum gibi hissediyordum çünkü.

Beytepe Kampüsünde okuyanlar bilir, benim dönemimde üniversiteye bağlı iki blok kız yurdu, üç blok erkek yurdu vardır. "Eeee ne var ki bunda? Erkekler daha çok üniversiteyi kazanıyorlar, sayı olarak daha fazlalar. Normal bir durum yani." diyebilirsiniz. Siz evinden uzakta olan bir yatılı lise veya üniversite kazanıp da sadece kalacak güvenli bir yeri yok diye okuluna devam edemeyen ne kadar çok kız var, biliyor musunuz bayım? (Şimdilerde kız bloklarıyla erkek bloklarının yeri değişmiş, yani üç blok kız yurdu olarak kullanılıyor.) Kızlar üniversiteyi daha az kazanmıyorlardı aslında. Yani

erkekler bizden daha zeki değillerdi. Benim zamanımda ilkokul beş yıl ve zorunluydu. Daha sonra ise okula devam kararı ailenin inisiyatifindeydi ki benim bölgemdeki ailelerin çoğunluğu kız çocuklarını beşinci sınıftan sonra okula göndermiyordu. En iyi ihtimalle halk eğitim merkezlerinin el sanatları, yemek, biçki-dikiş kursuna gönderiyordu daha nitelikli bir ev kadını olsun, kocasını mutlu etsin, becerikli olsun diye ki seçilme şansı da yüksek olurdu belki güçlü erkekler tarafından.

Bir düşünün, orta öğrenimine devam edemeyen kız çocuklarının üniversite sınavını kazanmasını nasıl beklersiniz ki? Sekiz yıllık zorunlu eğitimin en güzel tarafı kız çocuklarının örgün eğitimden daha fazla yararlanmalarına ve sekiz yıl okuyan kızın artık ailesinin inisiyatifine karşı çıkma gücü kazanarak öğrenimine devam etmelerine neden olmasıdır. Bunun canlı örneklerine şahitliğim çoktur ki TÜİK verileri de artık üniversite okuma oranında kadınların, erkeklerden fazla olduğunu gösteriyor. Yani bayım, mesele biz kadınların daha az zeki olmaları değil, senin daha az zeki olman ve bu nedenle ilkel bir neden-sonuç ilişkisi kurmandı. Bu konu burada bitmedi toplumsal cinsiyet bölümünde devam edeceğiz bayım.

Yine benim dönemimde yurtta kalanlar bilir, kız yurtları hafta içi akşam 22.00'de hafta sonu 23.00'de kapanırdı. Oysaki aynı kampüste karşımızdaki erkek öğrenci yurtları tüm hafta 24.00'e kadar açıktı. Aslında istediğiniz saatte girip çıkabilirdiniz. Kapıdaki güvenlik -pardon o zamanlar bekçi vardı- size hiçbir şey sormazdı. Kız öğrenci yurdunda ise bekçinin gerçekten biz kızlara günün her saati bekçilik yapmak, giriş çıkışlarda soru sormak gibi çok önemli görevleri vardı. Çok defa bu durumu protesto etmek için eylem yapmıştık. Bizim başaramadığımızı daha sonraki kadınlar başarmıştı. Hatta onlara ben bizim zamanımızda yurt giriş saatleri kız, erkek öğrenciler için farklıydı dediğimde saçma bulup "Gerçekten mi?" diyerek gülüyorlardı. Evet, gerçekten saçmaydı ama yaşanılan bir gerçekti! Tabii ki kendini koruyamayacak olan biz kadınları, gecenin kötülüğünden korumak için. Sahi, kimdi gece bize kötülük yapanlar hiç düşündünüz mü?

Belki çok basit ve o zaman son derece normal olan ya da iyi niyetli olan kuralların aslında üst üste koyduğumuzda nasıl da hayatlarımızı hapishaneye çevirdiğini fark edemiyoruz çünkü bu hapishanenin duvarlarına dokunamıyorsunuz, birçok kişiye anlatamıyorsunuz, varlar ama yoklar. Hem var olan hem de fiziksel olarak gösteremediğiniz duvarlardan çıkış aramak

"Bir kadın ne zaman kendi sesini duyurmak için ayağa kalksa, planlamamış bile olsa tüm kadınlar için de ayağa kalkmış olur.

Bir şeyi beğenmiyorsanız onu değiştirin. Eğer değiştiremezseniz kendi tutumunuzu değiştirin. Şikâyet etmeyin.

Yeni bir yola koyulmak zordur ama bir kadın için içini kemiren o durumda kalmaktan daha zor değildir."

Maya Angelou

Kadın düşerse kendi mağarasında, kendi bedeninden ve ruhundan güç alarak kendi hikâyesinin, hayatının kitabını yazarak tekrar yükselir. Kadın çıkarsa belki Nirvana'ya belki Everest'e...

tilkikitap.com

KDV muafiyeti uygulanmıştır.

ISBN-13: 978-625-5779-30-4

9 786255 779304